

Wspomnienia

FOT. ANDRZEJ STAWIŃSKI

Lidia Kuchtówna

Danuta Kuźnicka

Instytut Sztuki, Polska Akademia Nauk (PL)

ORCID: 0000-0003-1225-1897

Lidia Kuchtówna (1940–2023) Wspomnienie

Abstract

Lidia Kuchtówna (1940–2023): In Memoriam

A memory about Professor Lidia Kuchtówna (1940–2023), a scholar of the Polish art of acting, directing, and stage design, who was affiliated with the Institute of Art, Polish Academy of Sciences, for fifty-eight years. The article discusses her most important works in theater history and editorial projects, devoted to Wilam Horzyca, Irena Solska, and Karol Frycz. It describes her approach as combining the biographical and aesthetic perspectives. It emphasizes the methodical and thorough quality and wide range of her library and archive research, which involved numerous research trips. The author also highlights Professor Kuchtówna's interest in theater iconography.

Keywords

Lidia Kuchtówna, theater research, Polish theater scholars

Abstrakt

Wspomnienie o prof. dr hab. Lidii Kuchtównie (1940–2023), badaczce polskiej sztuki aktorskiej, reżyserskiej i scenograficznej, która przez pięćdziesiąt osiem lat była związana naukowo z Instytutem Sztuki Polskiej Akademii Nauk. W artykule omówiono jej najważniejsze prace historycznoteatralne i edytorskie poświęcone Wilamowi Horzycy, Irenie Solskiej i Karolowi Fryczowi. Scharakteryzowano jej styl badawczy polegający na łączeniu perspektywy biograficznej z estetyczną. Podkreślono systematyczny i gruntowny charakter oraz szeroki zakres prowadzonych przez nią kwerend i badań źródłowych, związanych z licznymi podróżami naukowymi. Uwypuklono również jej zainteresowanie ikonografią teatralną.

Słowa kluczowe

Lidia Kuchtówna, badania teatralne, polscy badacze teatru

Prof. dr hab. Lidia Kuchtówna, historyczka teatru, wybitna znawczyni polskiego modernizmu i epoki powojennej, świetna monografistka Wilama Horzycy, Ireny Solskiej i Karola Frycza, autorka edycji tekstów źródłowych oraz dziesiątków artykułów, zostawiła w naszej pamięci nie tylko bogaty dorobek i wzorzec rzetelności naukowej, ale także obraz człowieka skromnego, ogromnie życzliwego i otwartego na innych. Łagodne, zawsze gotowe do uśmiechu niebieskie oczy, pełen wysokich tonów i życia głos, włosy upięte w niedzisiejszy koczek i skromny, kobiecy strój tworzyły jej charakterystyczną sylwetkę.

Urodzona 10 marca 1940 w Szlachtowszczyźnie, w obwodzie grodzieńskim, w 1945 roku przeniosła się wraz z rodzicami, repatriantami, do Bydgoszczy. Inteligencki dom, z matką nauczycielką i ojcem technikiem budowlanym, oraz atmosfera Bydgoszczy, miasta kultury położonego nieopodal zabytkowego i uniwersyteckiego Torunia, wpłynęły na rozwój osobowości i zainteresowań Kuchtówny. Studiowała właśnie w Toruniu, gdzie pod opieką wybitnego literaturoznawcy prof. Konrada Górskiego napisała pracę dyplomową *Monografia „Marcholta” J. Kasprowicza*, na podstawie której w 1962 roku uzyskała stopień magistra. Już w młodości, bydgoskich latach aktywnie poszukiwała swej drogi: pracowała jako pomocnik sekretarza redakcji *Żołnierza Polski Ludowej* i bibliograf w Miejskiej Bibliotece Publicznej, prowadziła młodzieżowy Teatr Poezji w Wojewódzkim Domu Kultury. Miała zaledwie dziewiętnaście lat, gdy zaczęła pisać o teatrze. Recenzje teatralne drukowała najpierw w *Żołnierzu Polski Ludowej*, a potem w *Pomorzu*. Początki drogi naukowej Kuchtówny należy wiązać z udziałem w seminarium teatrologicznym dra Edwarda Csató w Katedrze Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. W 1965 roku otrzymała stypendium doktoranckie w Instytucie Sztuki PAN i na długie lata związała swą karierę akademicką z tą instytucją. Pod opieką prof. Zbigniewa Raszewskiego napisała rozprawę *Działalność inscenizatorska i reżyserska Wilama Horzycy w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu (1945–1948)*, którą obroniła w 1970 roku, uzyskując stopień doktora nauk humanistycznych.

Wybór twórczości świetnego reżysera i prawodawcy sztuki teatru jako tematu rozprawy doktorskiej, wypróbowywanie metody badawczej polegającej na połączeniu estetycznej analizy i interpretacji dzieł z odmalowaniem szerokiego tła historycznego, społecznego i kulturowego, a także współpraca z promotorem,

Zmieniona wersja tekstu: Danuta Kuźnicka, „Lidia Kuchtówna: Pasja i skrupulatność”, w: *Światła na wszystkie strony: Prace ofiarowane Profesor Lidii Kuchtównie*, red. Joanna Stacewicz-Podlipska i Ewa Partyga (Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 2019), 11–16.

twórcą polskiej historii teatru, były bez wątpienia doświadczeniami formującymi młodą uczoną. W dokonaniach Horzycy badaczka odnajdowała sztukę najwyższej próby i najszersze horyzonty intelektualne. Chociaż rozprawę poświęciła krótkiemu okresowi działalności artysty, to jednak skupienie uwagi na pierwszych powojennych latach pozwoliło jej ukazać dramatyczne przemiany polskich losów, a także złożoność problemów, przed którymi stawał twórca. Studia nad formacją intelektualną wszechstronnego artysty, nie tylko reżysera czy dyrektora, lecz także wizjonera, wzmocniły zainteresowanie badaczki różnorodnością przejawów życia kulturalnego oraz rozmaitymi aspektami rozwoju osobowości artystycznych. Zaowocowało to wypracowaniem bogatego warsztatu naukowego, stosownego do badania różnych w specyfice dokonań reżyserskich, aktorskich i scenograficznych. Praca nad dokonaniem Horzycy otworzyła przed badaczką horyzont sztuki nie tylko powojennej, lecz przede wszystkim modernizmu, którego fenomeny zgłębiać miała później przez wiele lat.

Przyglądając się publikacjom Kuchtówny i wspominając rozmowy z nią prowadzone, można zauważyć, że już w pierwszym okresie zaznaczyła się najważniejsza cecha jej temperamentu naukowego: autentyczny zmysł historyka. Jej żywiołem była praca studyjna nad źródłami archiwalnymi i dokumentami, a także kontakty ze świadkami i praca w terenie. Opracowując temat, brała najpierw pod uwagę szerokie spektrum świadectw, studiowała listy, pamiętniki, relacje uczestników wydarzeń i publikowała wyniki poszczególnych etapów pracy w formie artykułów. Następnie wydawała monografię. Można zatem w życiu naukowym Kuchtówny wyodrębnić trzy zające się i przenikające obszary tematyczne, związane jednocześnie z etapami kariery akademickiej: Wilam Horzyca – etap doktorski, Irena Solska – okres habilitacyjny i Karol Frycz – profesura.

Po ukończeniu rozprawy doktorskiej w latach 1969–1973 Lidia Kuchtówna pracowała w Ministerstwie Kultury i Sztuki, w Wydziale Teatrów Dramatycznych na etacie starszego inspektora, ale z badań nad teatrem nie rezygnowała. Obserwowała bieżące życie polskiej sceny i zgłębiała wybrane aspekty jej historii. Publikowała w *Teatrze*, *Życiu Literackim* i *Dialogu*². Współpraca z Konstantym Puzyną, redaktorem naczelnym *Dialogu*, jednym z najwybitniejszych znawców teatru, zaowocowała także udziałem Kuchtówny w wydaniu pism

² Zob. np. Lidia Kuchtówna, „Styl teatralny Wilama Horzycy”, *Dialog*, nr 4 (1969): 119–124.

Horzycy *O dramacie*³, a także tomu *Mysł teatralna polskiej awangardy*⁴, do którego przygotowała noty merytoryczne. Tego rodzaju dokonania, zwykle określane jako redakcyjne, wiążą się ze żmudną i nie zawsze docenianą pracą historyka, wymagającą ogromnej wiedzy i gruntownej znajomości literatury i źródeł. Tylko wybrani badacze, niepomni na własną sławę, podejmują się takich zadań.

Przez kilka pierwszych lat po doktoracie uwaga badawcza uczonej w większym stopniu skierowana była na aktualne życie teatru. Powstała wtedy książka o wybitnej współczesnej aktorce Barbarze Krafftównie⁵, stanowiąca oznakę umacniania się zainteresowania sztuką aktorską kobiet. Książka ukazała się już po zatrudnieniu Lidii Kuchtówny w Instytucie Sztuki PAN.

W połowie lat siedemdziesiątych Kuchtówna umiejętnie łączyła studia nad historią z przyglądaniem się współczesności. Publikowała artykuły o Barbarze Krafftównie, Zdzisławie Mrożewskim, Konradzie Swinarskim⁶, a jednocześnie drukowała w *Scenie* – gdzie w latach 1974–1976 kierowała działem historycznym – teksty o Tadeuszu Pawlikowskim i Ludwiku Solskim, czyli artystach działających na przełomie XIX i XX wieku⁷. Przygotowywała również hasła do *Wielkiej Encyklopedii Powszechnej PWN*, *Encyklopedii Warszawy*, a wcześniej do *Słownika biograficznego teatru polskiego*⁸ (do tomu I tego wydawnictwa opracowała trzydzieści siedem biogramów, a do tomu II – dziesięć).

W tym okresie rozpoczęła już pracę nad biografią Solskiej, pochylając się nad jej pamiętnikiem i analizując ogromny wachlarz świadectw, które na temat jej artystycznych dokonań i fascynującej osobowości pozostały w literaturze, sztuce i w wielu wspomnieniach. Odbyła podróż do Francji, do córki aktorki. Pamiętam relacje Kuchtówny z tych wyjazdów i wiele rozmów, podczas których opowiadała o swoich znaleziskach, ustaleniach i odkryciach. Takim odkryciem była dla większości z nas, koleżanek i kolegów, niespożyta w działaniu matka Solskiej, Bronisława Poświkowa, jedna z pierwszych twórczyń sztuki użytkowej

³ Wilam Horzycy, *O dramacie*, wybór Lidia Kuchtówna i Konstanty Puzyna, wstęp Jarosław Iwaszkiewicz (Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1969).

⁴ Stanisław Marczak-Oborski, red., *Mysł teatralna polskiej awangardy 1919–1939: Antologia*, noty Lidia Kuchtówna (Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1973).

⁵ Lidia Kuchtówna, *Barbara Krafftówna* (Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1975).

⁶ Lidia Kuchtówna, „Barbara Krafftówna”, *Dialog*, nr 8 (1974): 120–130; „Posledni dilo velkeho umělice” [o Konradzie Swinarskim], *Polsko*, nr 4 (1976), przedruk w jęz. ros. *Polsza*, nr 4 (1976); „Zdzisław Mrożewski”, *Teatr*, nr 16 (1976): 14–16.

⁷ Lidia Kuchtówna, „Tadeusz Pawlikowski, czyli u źródeł nowoczesnej inscenizacji w teatrze polskim”, *Scena*, nr 11 (1974): 2–6; „Aktor z opalu (o Ludwiku Solskim)”, *Scena*, nr 12 (1974): 8–12.

⁸ Zbigniew Raszewski et al., red., *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, t. 1, oprac. Jadwiga Czachowska et al. na podst. materiałów Stanisława Dąbrowskiego (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1973); Zbigniew Wilski et al., red., *Słownik biograficzny teatru polskiego 1900–1980*, t. 2, oprac. Barbara Berger et al. (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1994).

i bez wątpienia modelowa postać kobiety niezależnej i bojowej. Pamiętam emocje, z jakimi Kuchtówna pokazywała sylwety Eliasza Radzikowskiego, pamiętam, jak towarzyska rozmowa przy herbacie ze Stanisławem Marczakiem-Oborskim i Grzegorzem Sinką przekształcała się w seminarium teatrologiczne. Skrupulatność w porządkowaniu materiałów i staranność notatek Marczak-Oborski komentował: „Ta nasza Lidka to pedancik!”

Monograficzne ujęcie praktyki artystycznej Ireny Solskiej poprzedziły publikacje poświęcone dokumentom życia aktorki: edycja listów⁹ i *Pamiętnika* ze wstępem i w opracowaniu Lidii Kuchtówny¹⁰. Dzięki nim objawił się jeszcze jeden talent autorki – edytorski. Okazało się, że ma niezwykle dar odnajdywania cennych manuskryptów, zmagania się z hieroglificznym niejednokrotnie charakterem pisma i wydobywania na światło dzienne obrazu aktywności, przemyśleń i toku twórczego życia artystów. Jej poszerzające wiedzę prace edytorskie trudno doprawdy przecenić. Wśród kolegów panowało przekonanie, że Lidia Kuchtówna była w stanie odcyfrować najbardziej skomplikowane bazgroły, a osób parających się edytorstwem, które z jej pomocy korzystały, był legion.

W 1980 roku wydała *Irenę Solską*¹¹, obszerną monografię, w której nie tylko szczegółowo przedstawiła życiorys bohaterki, lecz także scharakteryzowała jej aktorstwo w perspektywie estetycznej. Sytuowała kształt kreowanych przez Solską postaci na tle prądów artystycznych epoki. Włączyła się w ten sposób w debatę nad aktorstwem modernistycznym. Warto podkreślić, że istotnym walorem opracowania Kuchtówny była subtelność przeprowadzanych analiz. Badając fenomen aktorstwa Solskiej, monografistka nie tylko zajmowała się jej osobowością, ale także dostrzegała w jej wyborach artystycznych ślady estetycznych trendów współtworzących styl epoki. Identyfikowała je bez trudu, a talent literacki ułatwiał jej ich nazwanie. Starannie dobierała i uważnie studiowała źródła ikonograficzne. O portrecie młodej Solskiej (a właściwie Poświkówny, występującej pod pseudonimem Pomian) pisała:

W pastelach Wyczółkowskiego Pomianówna – Elżbieta z *Walki motyli* zastygła w pochyleniu do przodu, wsparta na prawym ramieniu. Bładoróżowa karnacja ciała kontrastuje z głęboką zielenią sukni i szafirem szyfonowych rękawów, sterczących jak skrzydła motyle – rozpięte niebieskawe błonki. Miedzianozłote puszyste włosy, przezroczyste skrzydełka przy sukni, gibkość postaci kojarzą się z ulubionym

⁹ Lidia Kuchtówna, wstęp do: „Z listów Ireny Solskiej: 1907–1939”, *Pamiętnik Teatralny*, z. 1/2 (1978): 204–217; „Irena Solska: Listy o występach na prowincji”, *Teatr*, nr 5 (1978): 21–23.

¹⁰ Irena Solska, *Pamiętnik*, wstęp i oprac. Lidia Kuchtówna (Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1978).

¹¹ Lidia Kuchtówna, *Irena Solska* (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1980).

motywem secesji, jakim była ważka-łątka, zwana też szklarką lub panną wodną: zielonozłocista, ze szklistymi, połyskującymi skrzydłami. Znakomity portrecista uchwycił moment skupienia i siły w szarozielonkawych oczach i układzie ust, lekkość i elegancję gestu, zagadkowość postaci, a przede wszystkim wyczuł „secesyjność” całej sylwetki. Może to najpiękniejszy z licznych portretów aktorki.¹²

Książka została pozytywnie przyjęta i doceniona w licznych recenzjach. Najbliżsi koledzy autorki przy kawie i w niebieskiej mgłę papierosowego dymu kręcili nieco nosem na „wyglądzenie” portretu Solskiej i przypominali drapieżny, uwodzicielski temperament aktorki oraz jej liczne romanse, żałując, że w monografii ten aspekt został niewystarczająco wyeksponowany. Trzeba jednak podkreślić, że autorka potrafiła w sposób przemyślany i taktowny pisać o tych aspektach prywatnego życia swoich bohaterów, które – w jej przekonaniu – wpływały na ich twórczość. Opublikowana monografia stała się podstawą nadania Lidii Kuchtównie stopnia doktora habilitowanego w 1980 roku w rodzimym Instytucie Sztuki PAN.

Warsztat historyka i teatrologa badaczka wykorzystywała w analitycznych studiach nad sztuką aktorską epoki modernizmu. Przyglądała się sylwetkom twórczym takich osobowości artystycznych jak Eleonora Duse, Harriet Bosse i Sarah Bernhardt¹³. Na podstawie recenzji i przekazów naocznych obserwatorów oraz ikonografii próbowała tworzyć obrazy postaci scenicznych, rekonstruować główne cechy osobowości artystek i charakteryzować aktorski proces twórczy. Badała granice możliwości opisu sztuki aktorskiej i sumiennie analizowała różne typy informacji zawarte w źródłach. Stawiała fundamentalne pytania o wzajemne wpływy sztuki aktorskiej i literackich aspektów dramatów, o generalny klimat modernizmu. Poszerzała również stan wiedzy o scenicznych realizacjach idei teatru monumentalnego i o Leonie Schillerze. Uczestniczyła w konferencjach poświęconych tym tematom i opracowywała, jako redaktor naukowy, kolejne tomy¹⁴. Pracowała nad ujęciami syntetycznymi, ale nie rezygnowała z ogłaszania ustaleń faktograficznych i tekstów źródłowych. Wciąż zgłębiała spuściznę Horzycy, wprowadzając w obieg naukowy kolejne bloki

¹² Kuchtówna, *Irena Solska*, 34.

¹³ Lidia Kuchtówna, „Boska Eleonora”, *Teatr*, nr 3 (1985): 37–39; „Harriet Bosse – gwiazda modernizmu szwedzkiego”, w: *O teatrze i dramacie: Studia, przyczynki, materiały*, red. Edward Krasieński (Wrocław: Zakład im. Ossolińskich, 1989), 359–365; „Sara Bernhardt w Warszawie”, *Miesięcznik Literacki*, nr 8 (1989): 80–86.

¹⁴ Lidia Kuchtówna, red., *Warszawa teatralna* (Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 1990); *Sztuka aktorska a dramat* (Warszawa, Instytut Sztuki PAN, 1993); *Teatr polski we Lwowie* (Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 1997); Lidia Kuchtówna i Barbara Lasocka, red., *Leon Schiller: W stulecie urodzin 1887–1987* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1990); Lidia Kuchtówna i Jan Ciechowicz, red., *W kręgu teatru monumentalnego* (Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 2000).

korespondencji, rozmowy, kronikę życia i działalności. Jako wieloletni kierownik Zakładu Historii i Teorii Teatru Instytutu Sztuki PAN (1981–1999) organizowała zebrania naukowe i wykłady gościnne, udzielała wielu konsultacji, recenzowała prace doktorskie i habilitacyjne, uczestniczyła w bardzo wielu przewodach, a jej kompetencje i życzliwość pozostają w pamięci licznych doktorów i habilitantów.

W 1993 roku Lidia Kuchtówna otrzymała tytuł profesora i została mianowana przez władze Polskiej Akademii Nauk najpierw na stanowisko profesora nadzwyczajnego, a w 1995 roku – profesora zwyczajnego. W latach dziewięćdziesiątych rozpoczęła studia nad życiem i dokonaniem Karola Frycza, kolejnej wielkiej postaci teatru XX wieku, łączącej epokę przed II wojną światową i po niej. Żartobliwie mówiła, że prawdziwym, spełnionym historykiem teatru będzie dopiero wtedy, kiedy do monograficznych ujęć twórczości reżysera i aktorki dołoży tom o scenografie. Dodać można, że miała doskonale wyczucie. Za każdym razem wybierała wielką osobowość, znakomity talent i życie w czasie pełnym zwrotów. Wierna idei osadzania twórczości artysty w epoce i wiązania dzieł, także w aspektach estetycznych, z drogami jego życia i horyzontami poznania, z losów Frycza wydobyła między innymi motyw podróży. Wędrówki po świecie ukazała jako doświadczenie formujące sposób patrzenia, gust i indywidualny styl. Peregrynacje scenografa śledziła z zaangażowaniem właściwym komuś, kto rozumie i podziela pasję podróżniczą. Sama przez lata była zagorzałą podróżniczką: służbowo jeździła po Europie: była we Francji, Niemczech, Finlandii, Węgrzech, a prywatnie – po całym świecie. Cykl jej obszernych prac na temat wybitnego scenografa został zainaugurowany wydaniem monografii *Karol Frycz* w 2004 roku, w późniejszych latach ukazały się wybrane, opracowane i opatrzone wstępem przez Kuchtównę pisma artysty: *Z podróży* (2012), *Listy Karola Frycza* (2014) oraz *Recenzje i szkice o sztuce* (2016). Ogrom pracy nad Fryczem nie wyczerpał jej energii twórczej. Podjęła kolejny temat i kolejne zadanie: opisanie tragicznego życia aktorki Stanisławy Umińskiej. Pozostawiony przez Lidę Kuchtównę materiał z pewnością będzie publikowany.

Prawdziwie skromna, z ogromną radością, ale i niedowierzaniem przyjęła zorganizowane w Instytucie 27 marca 2019 obchody jubileuszu sześćdziesięciolecia jej pracy twórczej, a także zbliżających się osiemdziesiątych urodzin. Sala im. Juliusza Starzyńskiego wypełniona była po brzegi gośćmi, wśród których nie zabrakło Barbary Krafftówny, bohaterki jednej z pierwszych książek jubilatki. Prace ofiarowane wówczas Kuchtównie, zebrane w tomie *Światła na wszystkie strony*, adresatka tomu komentowała wielokrotnie, ciesząc się nimi i podziwiając je.

Głoszenie wyników badań w książce lub artykule przedkładała nad bezpośrednią wymianę myśli na szerszych forach. W kameralnym gronie jednak

FOT. MARTA STAWIŃSKA

Lidia Kuchtówna w Instytucie
Sztuki PAN, 2019

chętnie dzieliła się swą wiedzą, spostrzeżeniami i wszelkimi znaleziskami. Dotyczyło to nie tylko bliskich współpracowników i kolegów, ale także licznych interlokutorów korzystających z konsultacji tematycznych i metodologicznych. Była wybitną przedstawicielką wywodzącej się od Raszewskiego szkoły historii teatru. Imponowała zdolnością do spokojnej, wnikliwej pracy, szerokością spojrzenia na życie artystów, świetnym rozeznanie w kontekstach kulturowych. Krzepiła nas otwartością i ogromną życzliwością.

Zmarła nagle 13 kwietnia 2023, pozostawiając w środowisku naukowym poczucie żalu i autentycznej straty.

Lech Sokół

Lidia Kuchtówna: Epitafium

Kochaliśmy Ją
My
Którzyśmy Ją znali

„Spieszmy się kochać ludzi
Tak szybko odchodzą”
Znała z pewnością te słowa
Napisane przez księdza poetę
Który odszedł już dawno

Była uśmiechnięta
Ale uważna
Miała swoje „tak”
Miała swoje „nie” –
„Bez światłocienia”

Interesował Ją teatr
Scenografia była Jej jednak najbliższa
Karol Frycz był Jej pasją
Umiała także pisać o aktorstwie
Fascynowała Ją postać Ireny Solskiej
W Jej pracach nie było plotek
Było to
co prawdziwie ważne
Dobierała każde słowo z namysłem

Poznawała Polskę i Europę wedle potrzeb
Napisała ponad dwadzieścia książek
Ofiarowano Jej prace w tomie *Światła na wszystkie strony*
Cieszyła się ogromnie ostatnim doktoratem
Którego już nie zobaczy

„Każdy z nas jest płonąca świeczką
Która w końcu gaśnie”

Urońmy łzę albo wiele łez
Ale nie rozpaczajmy
Powiedziano:
„Można odejść na zawsze
By stale być blisko”

Requiescat in pace

Bibliografia

- Horzyca, Wilam. *O dramacie*. Wybór Lidia Kuchtówna i Konstanty Puzyna, wstęp Jarosław Iwaszkiewicz. Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1969.
- Kuchtówna, Lidia. „Aktor z opalu (o Ludwiku Solskim)”. *Scena*, nr 12 (1974): 8–12.
- Kuchtówna, Lidia. „Barbara Krafftówna”. *Dialog*, nr 8 (1974): 120–130.
- Kuchtówna, Lidia. *Barbara Krafftówna*. Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1975.
- Kuchtówna, Lidia. „Boska Eleonora”. *Teatr*, nr 3 (1985): 37–39.
- Kuchtówna, Lidia. „Harriet Bosse – gwiazda modernizmu szwedzkiego”. W: *O teatrze i dramacie: Studia, przyczynki, materiały*, redakcja Edward Krasiński, 359–365. Wrocław: Zakład im. Ossolińskich, 1989.
- Kuchtówna, Lidia. „Irena Solska: Listy o występach na prowincji”. *Teatr*, nr 5 (1978): 21–23.
- Kuchtówna, Lidia. *Irena Solska*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1980.
- Kuchtówna, Lidia. „Sara Bernhardt w Warszawie”. *Miesięcznik Literacki*, nr 8 (1989): 80–86.
- Kuchtówna, Lidia. „Styl teatralny Wilama Horzycy”. *Dialog*, nr 4 (1969): 119–124.
- Kuchtówna, Lidia, red. *Sztuka aktorska a dramat*. Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 1993.
- Kuchtówna, Lidia. „Tadeusz Pawlikowski, czyli u źródeł nowoczesnej inscenizacji w teatrze polskim”. *Scena*, nr 11 (1974): 2–6.
- Kuchtówna, Lidia, red. *Teatr polski we Lwowie*. Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 1997.
- Kuchtówna, Lidia, red. *Warszawa teatralna*. Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 1990.
- Kuchtówna, Lidia. Wstęp do: „Z listów Ireny Solskiej: 1907–1939”. *Pamiętnik Teatralny*, z. 1/2 (1978): 204–217.
- Kuchtówna, Lidia, i Jan Ciechowicz, red. *W kręgu teatru monumentalnego*. Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 2000.
- Kuchtówna, Lidia, i Barbara Lasocka, red. *Leon Schiller: W stulecie urodzin 1887–1987*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1990.
- Marczak-Oborski, Stanisław, red. *Mysł teatralna polskiej awangardy 1919–1939: Antologia*. Noty Lidia Kuchtówna. Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1973.
- Solska, Irena. *Pamiętnik*. Wstęp i opracowanie Lidia Kuchtówna. Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1978.
- Stacewicz-Podlipska, Joanna, i Ewa Partyga, red. *Światła na wszystkie strony: Prace ofiarowane Profesor Lidii Kuchtównie*. Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 2019.

DANUTA KUŹNICKA

teatrolożka, dr hab., profesor i wicedyrektor do spraw naukowych w Instytucie Sztuki PAN. Zajmuje się inscenizacją współczesną ze szczególnym uwzględnieniem teatru plastyki oraz teatru tańca i ruchu. Prowadzi także prace nad teoretycznymi aspektami opisu spektaklu teatralnego.

LECH SOKÓŁ

teatrológ i komparatysta, tłumacz i poeta, prof. dr hab., profesor emeritus Instytutu Sztuki PAN. Zajmuje się badaniami komparatystycznymi nad literaturą europejską, ze szczególnym uwzględnieniem literatur skandynawskich i literatury francuskiej, znawca twórczości Witkacego, Augusta Strindberga i Henrika Ibsena.